
MAFTIR

R' Yair Lichtman

APRIL 2, 2024
YU TORAH MITZION KOLLEL
פרשת שמיני תשפ"ד

THE SUGYA

(1) MEGILLAH 23A-B

איבעיא להו מפטיר מהו שיעלה למנגן שבעה רב הונא ורבי ירמיה בר אבא חד אמר עולה וחד אמר אינו עולה מאן דאמר עולה דקא קרי.

ומאן דאמר אינו עולה כדעולא דאמר עולא מפני מה המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה מפני כבוד תורה וכיון דמשום כבוד תורה הוא למנינא לא סליק.

מיתיבי המפטיר בנביא לא יפחות מעשרים ואחד פסוקיו כנגד שבעה שקראו בתורה ואם איתא עשרים וארבעה הניין פנין דמשום כבוד תורה הוא

כנגדו נמי לא בעי.

מתקיף לה רבא וקרי {ירמיהו ז' כ"א} עולותיכם ספו דלא הניין עשרין וחד וקרינו שאני התם דסליק ענינא.

WHY DOES THE MAFTIR READ FROM THE TORAH?

(2) SOTAH 39B

אמר רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחילה

WHOSE VIEW FROM THE GEMARA IN MEGILLAH IS SUPPORTED BY THIS STATEMENT?

(3) RASHI MEGILLAH 23A

מפני כבוד תורה – שלא יהא כבוד תורה וכבוד נביא שוה

WHAT IS THE REASON BEHIND THIS PRACTICE?

(4) R' YEHONATAN MI-LUNIL MEGILLAH 23A

כלומר שגנאי יהיה לתורה שזה קורא בנביאים ולא קרא תחלה בתורה, נמצא שיש להם חשיבות כמו התורה, אלא קורא בתורה ואחר כך בנביא.

HOW DOES THE RI MI-LUNIL EXPLAIN HOW OUR PRACTICE PRESERVES THE HONOR OF THE TORAH?

THE UNIQUENESS OF MAFTIR

(5) RASHBA MEGILLAH 23A

קשיא לי ולמה לא יעלה דאטו משום דמפטיר מיפסיל.

WHAT IS THE RASHBA'S QUESTION?

ונראה לי משום דברב עם הדרת מלך, כלומר תמניא גברי בעינן שבעה שיקראו ואחד מפטיר

WHAT IS THE RASHBA'S ANSWER?

(6) TOSFOT RID MEGILLAH 23A

ובהלכות גדולות של רבינו שמעון קיאר א צוק"ל בהלכות צורכי ציבור מצאתי כתוב: אין המפטיר עולה למינין חמשה ששה ושבעה מפני שאמרו המפטיר בנביא צריך שיקרא בתורה תחלה כדי לעשות כבוד לתורה.

WHAT IS THE OPINION OF THE HALAKHOT GEDOLOT (BEHAG)? HOW DOES HIS FORMULATION DIFFER FROM THE FORMULATION OF THE GEMARA?

(7) R' YISHAI VADI, "ALIYAT MAFTIR L'KAVOD HA-TORAH," *SEFER BARKAI* 5 P. 87

הדגש של בה"ג הוא "כדי לעשות כבוד לתורה". נראה להסביר שכוונתו לומר שאילו היינו מחשיבים את העולה למפטיר כאחד מהעולים לחובת היום, לא היה ניכר מספיק כבוד התורה. כדי לקיים את ההלכה של "כבוד התורה", לא ניתן להסתפק בכך שהעולה להפטרה יקרא בתורה תחילה, אלא צריך שיהיה ניכר שהוא עולה במיוחד כדי לעשות לתורה כבוד מול הנביא. אם נחשיב אותו בכלל העולים, התפיסה תהיה שהוא קורא מפאת חובת היום ולא בגלל כבוד התורה. משום כך יש לייחד לקורא ההפטרה עלייה נוספת מלבד חובת היום.

ACCORDING TO R' VADI, WHAT IS THE IDEA OF THE BEHAG?

(8) RASHI MEGILLAH 23A

וכיון דמשום כבוד תורה הוא ולא משום חובה לאו ממנינא הוא.

WHAT IS RASHI'S EMPHASIS IN WHY THE MAFTIR MIGHT NOT COUNT?

HOW SHOULD WE PASKEN?

(9) RABBEINU CHANANEL MEGILLAH 23A

והדעת נוטה שאינו עולה

WHAT IS RABBEINU CHANANEL'S OPINION? WHAT IS HIS BASIS FOR IT?

(10) RAN ON RIF MEGILLAH 13A IN RIF PAGINATION

ואין צורך לכל זה דכיון דספיקא דרבנן היא נקיטינן לקולא:

WHAT IS THE RAN'S OPINION? WHAT IS THE BASIS FOR HIS OPINION?
WHAT DOES IT MEAN TO BE "LENIENT" IN THIS CASE? WOULD THE MAFTIR COUNT OR NOT?

(11) TOSFOT RID MEGILLAH 23A

ובירושלמי מצאתי כתוב: ר' חלבו ורב מתנא ושמואל בר' שילת בשם רב: שבעה חוץ מן המפטיר בנביא.

WHAT IS THE OPINION OF TOSFOT RID? WHAT IS HIS BASIS FOR IT?

(12) MEGILLAH 29B-30A

אייתמר חל [פרשת שקלים] להיות בנאמיה תצונה אמר רבי יצחק נפחא קרו שימא מנאמיה תצונה עד כי תשא וחד מפי תשא עד ועשית אמר אבני אמרי אוקומי הוא דקא מוקמי התם. אלא אמר אבני קרו שימא מנאמיה תצונה עד ועשית וחד תני וקרי מפי תשא עד ועשית.

IN A SITUATION WHERE SHABBAT SHEKALIM FALLS ON THE WEEK WE READ PARSHAT TETZAVEH, WHAT IS THE OPINION OF R' YITZCHAK NAFCHA? WHAT IS THE OPINION OF ABAYE?

BASED ON THIS GEMARA, CAN YOU PROVE WHETHER A MAFTIR CAN COUNT TO THE SEVEN READERS?

(13) RIF MEGILLAH 13A IN RIF PAGINATION

והילכתא עולה דקאמרינן בפרק בני העיר {בבלי מגילה כט ע"ב-ל ע"א} ראש חדש אדר שחל להיות בואתה תצוה אמר אבבי קארו שתא מן {שמות כז:כ} ואתה תצוה עד {שמות לי:יח} ועשית כיור נחשת וחד קורא {שמות לי:יב} מפי תשא עד ועשית כיור נחשת והינו מפטיר אלמא מפטיר עולה למנין שבעה וכן הלכה

HOW DOES THE RIF USE THE AFOREMENTIONED GEMARA TO PROVE THAT A MAFTIR CAN COUNT TO THE SEVEN READERS?

(14) TOSFOT RID MEGILLAH 23A

ואינו נראה לי דההוא, חד דקאמרי התם אינו אלא השביעי שצריך לקרוא בפרשת שקלים והמפטיר קורא עוד באותה פרשה, ולעולם מהתם לא מוכח דמפטיר עולה למנין שבעה...

HOW DOES TOSFOT RID REJECT THE RIF'S PROOF?

(15) TAANIT 29B

חל [תשעה באב] להיות בשני ובחמישי קורין שלשה ומפטיר אחד בשלישי ובכביעי קורא אחד ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין שלשה ומפטיר אחד

HOW MANY READERS DO WE HAVE ON TISH B'AV?
BASED ON THIS GEMARA, CAN YOU PROVE WHETHER A MAFTIR CAN COUNT TO THE SEVEN
READERS?

(16) TOSFOT TAANIT 29B

בשני ובחמישי קורין שלש ומפטיר אחד – מכאן מוכיח רבינו תם דמפטיר עולה למנין שבעה מדקאמר קורין שלש ומפטיר אחד שמפטיר אחד מן הג' דקא מיבעיא ליה במגילה (דף כג. ושם) מפטיר עולה למנין שבעה או לא משמע מהכא דעולה.

HOW DOES TOSFOT USE THIS GEMARA TO PROVE THAT A MAFTIR CAN COUNT TO THE SEVEN?

(17) RASHASH MEGILLAH 23A

והתוס' בתענית (כט ב) כתבו באמת בשם ר"ת להוכיח מהך ברייתא דמפטיר עולה ואנכי תמה דהרי נוכל לפרש דמפטיר אחד היינו לבד השלשה וכדהקשו התוס' לעיל

HOW DOES RASHASH REJECT THIS PROOF?

WHAT DO WE DO PRACTICALLY?

BEFORE WE ANALYZE THE RISHONIM, THINK ABOUT WHAT HAPPENS IN SHUL? DOES THE MAFTIR GET AN EXTRA ALIYAH, OR DOES HE GET ONE OF THE REGULAR ALIYOT? THINK ABOUT ALL OF THE TIMES WE READ A HAFTARAH, NOT JUST SHABBAT MORNING.

(18) TOSFOT MEGILLAH 23A

חד אמר עולה וחד אמר אין עולה – פסק ר"ת דקיימא לן כמ"ד עולה ולכך אנו נוהגין בתעניות במנחה ובט"ב שהשלישי מפטיר וכן ביום הכפורים במנחה אבל בשבתות ובימים טובים וביורה"כ שחרית המפטיר לא הוי מן המנין דכיון שמותר להוסיף עליהם יכולין אנו לעשות מנהגינו אליבא דכולי עלמא דאי הוי הלכה כמ"ד אין עולה עבדינן שפיר ואפילו הוי נמי הלכה כמאן דאמר עולה מ"מ אין לחוש שהרי מותר להוסיף

WHEN DO WE GIVE A MAFTIR A SEPARATE ALIYAH? WHEN DOES HE GET ONE OF THE REGULAR ALIYOT? HOW DOES TOSFOT EXPLAIN THE DIFFERENCE BETWEEN THE TWO CASES?

(19) RAN ON RIF MEGILLAH 13A IN RIF PAGINATION

ויש מי שכתב דליכא למימר דמספקא לנקוט לחומרא לומר שאינו עולה דהא חומרא דאתי לידי קולא הוא דהא בכלי יומי לבד משבת אין פוחתין ואין מוסיפין בקורין וזה ע"פ הפי' שכתבתי למעלה ואי דינא היא דעולה ואמר' דאינו עולה נמצא שמוסיפין שלא כדין

WHAT IS THE FIRST SOLUTION THE RAN CITES? WHY DOES HE NOT LIKE IT?

ומש"ה עדיף לאפוקי נפשיה מספקא למפסק בקדישא ובכה"ג ליכא ספיקא דאינו עולה כמו שכתב רב נטרונאי ז"ל ואין צורך לכל זה דכיון דספיקא דרבנן היא נקיטינן לקולא:

WHAT IS THE SECOND SUGGESTION OF THE RAN? DOES IT MATCH WHAT WE CURRENTLY DO?

(20) RAMBAM TEFILLAH 12:17

אשה לא תקרא בציבור, מפני כבוד הציבור. קטן היודע לקרות ויודע למי מברכין, עולה ממנין הקוראים. וכן המפטיר עולה מן המנין, שהרי קרא בתורה. ואם הפסיק שליח ציבור בקדיש בין משלים ובין המפטיר, אינו עולה.

WHAT POINT OF THE RAN DOES THE RAMBAM SUPPORT?

(21) SHULCHAN ARUKH OC 282:4

(ד) נוהגים לקרות שבעה ולגמר עמיהם הפרשה ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. {הגה: וכן נוהגים בקימים טובים שאין מפטיר ממנין הקוראים, אבל בחול שאסור להוסיף על מנין הקוראים, השלישי הוא מפטיר. וכיום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באתרוגה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגילה), אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קדם שעולה המפטיר, ואין חלוק בזה בין הוסיפו על מנין הקוראים או לא ובין מוציאין ספר תורה א' או ג' (בית יוסף בשם הר"ר ישעיה וקרא"ש ורבנו ירוחם).}

HOW DO THE SHULCHAN ARUKH AND REMA RULE PRACTICALLY?

WHAT ADDITIONAL DETAILS DOES REMA MENTION THAT WE HAVEN'T YET ADDRESSED?

CAN ANOTHER OLEH GET MAFTIR?

(22) SHU" T RIVASH 112

עוד כתבת: מנהג ארצות אלו להוסיף ביום שבת לקרות בתורה יותר מז'. ונסתפקת, אם יוכל אחד להפטיר בבבלי ולא יצטרך לחזור לקרו' ולברך מה שקרא אחרון?... וקרה מקרה, שיום שבת חזון לא היה מי שיוודע להפטיר, אלא אחד שעלה בקריאת התורה, ועלו יותר מז', וזולתו לא היה מצוי אז לדעת לקונן. ואמרת, שלא יצטרך לחזור לברך ולקרות בתורה, אחר שקרא תחלה בכלל העולים, ולא תהי' ברכה לבטלה; אם נעשה כהוגן ויסיים האדון, יודיעני, וישמח לבי ויגל כבודי.

WHAT QUESTION IS THE RIVASH ADDRESSING?

תשובה: ... ולענין שאלתך, נראה, שכיון שהש"צ הפסיק בקדיש אחר הקוראים, שהמפטיר אחר כן, אף אם הוא מאותן שקראו בתור', צריך לחזור ולקרות משום כבוד התורה. דהא איכא למיגזר משום הנכנסין שלא ראוהו קורא בתור', ויאמרו: שאין המפטיר צריך לקרות בתורה. ומעתה, אין בזה משום ברכה לבטלה, כמו שאין משום ברכה לבטלה כשמברכין כל אחד מן העולים, לפניה ולאחריה...

WHAT IS THE RIVASH'S ANSWER? WHAT IS THE BASIS FOR HIS ANSWER?

ובשלמא אם המפטיר הוא אותו שקרא אחרון, היה אפשר לומר שלא יחזור לקרות ולברך, אף על פי שהפסיקו בקדיש בין קריאת התורה לקריאת ההפטרה, דבזמן מועט לא חיישינן משום הנכנסין. וגם בזה יש לדון, כיון שאין דרך להפסיק בין קריאת המפטיר בתורה לקריאת ההפטרה. אבל, כשאחד מן העולים האחרים הוא מפטיר, אין ספק אצלי שצריך לחזור לקרות ולברך.

WHAT ADDITIONAL FACTOR DOES THE RIVASH MENTION? WHAT DOES IT TELL US ABOUT THE CONNECTION BETWEEN THE MAFTIR AND THE HAFTARAH?

(23) SHULCHAN ARUKH OC 282:5

(ה) אם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, וכבר אמר שליח צבור קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות ויברך על קריאתו תחלה וסוף. *להגדה: אבל אם לא אמר קדיש, נפטיר מי שעלה לשביעי אם יודע, ואם יש אחרים שיודעים להפטיר לא נפטיר מי שעלה כבר (אור זרוע עס"י קמ"ד).*

HOW DOES SHULCHAN ARUKH PASKEN? WHAT ADDITIONAL CAVEAT DOES REMA ADD?

WHAT IF THE MAFTIR DOESN'T KNOW HOW TO READ THE HAFTARAH?

(24) SHU" T NODA B'YEHUDA - TINYANA OC 110

ומכל מקום עכ"פ זה נלענ"ד ברור שאם השלישי אינו יודע להפטיר והכהן או הלוי יודעים יפטירו הם שכבר קראו גם בתורה תחלה ואין כאן רק חשש הנכנסים עיין בב"י סימן רפ"ב מ"ש בשם הריב"ש. והלוי קודם לכהן ולא יקרא לאחר שלא קרא בתורה כלל ואם גם הכהן והלוי אינם יודעים להפטיר אז יוכל איש אחר להפטיר בלי שום קריאה בתורה. זה הנלענ"ד.

IF THE MAFTIR CAN'T READ THE HAFTARAH, WHAT DOES NODA B'YEHUDA SUGGEST SHOULD BE DONE?

(25) MAGEN AVRAHAM OC 135:16

ה"ה בתענית לא יעלה [כהן או לוי] למפטיר שהוא ממנין הקרואים ואם אין שם ישראל היודע להפטיר מקרין אותו

IF THE MAFTIR CAN'T READ THE HAFTARAH, WHAT DOES MAGEN AVRAHAM SUGGEST SHOULD BE DONE?

FURTHER READING

(26) RIF MEGILLAH 13A IN RIF PAGINATION

אלא מיהו אשכחנן לרב נטרונאי גאון ז"ל דאמר [משמיה דרבנן סבוראי] היכא דקארו שתה ואפסיקו בקדישא והדר אפטירו אינו עולה [והיכא דלא] אפסיקו [בקדישא] מקמי הפטרה עולה למנין שבעה וטעמא דמסתבר הוא:

(27) SHIUREI HA-RAV HA-GAON R' YOSEF DOV HA-LEVI SOLOVEITCHIK, KRIAT HA-TORAH P. 172

גמ' (כ"ג.) איבעי להו מפטיר עולה וכו'. תוס'. פסק ר"ת... ולכך אנו נוהגים בתעניות ובט"ב וכיוה"כ. ובתענית (כ"ט ב') דקדק ר"ת כן מל' הגמ'. דבברייתא תניא, ר' יוסי אומר לעולם קורין ג' ומפטיר א'. ובתוס', מכאן מוכיח ר"ת דמפטיר עולה למנין ד'... שהמפטיר אחד מן הג'. דקא מבעי ל' במגילה וכו'. וק' בתרתי. חדא - איזה הוכחה יש מל' זה של הברייתא. (רש"ש) ועוד - דאם נניח שיש הוכחה, למה לא הזכירו ראי' זו בגמ'. (מהרש"א) ונ"ל, שאין ראי' מת"צ. דעיקר הקריאה בתענית הויא ההפטרה (כדכרינו לעיל), אלא שצריכים לקרות תחילה בתורה, משום כבוד התורה. וא"כ כודאי יעלה המפטיר ממנין הג'. (ומיושבת עפ"י ש"י הר' משולם שפסק שמפטיר אינו עולה, והקשה לו ר"ת מת"צ. עי' אר"ז סי' שפ"ג. אבל דוחק הוא בל'. ד"ע.) וכל עיקר בעיית הגמ' היתה רק במקום שיש קריאת התורה לשם תורה, אם המפטיר יהי' נוסף על מספר הקרואים, או שיהי' א' מהם. וכן י"ל בט"ב. וכן י"ל ביוה"כ במנחה לפי דעת הרמ"א שחותמים במגן דוד. אבל

<https://www.yutorah.org/lectures/967620/%D7%91%D7%A2%D7%A0%D7%99%D7%9F-%D7%9E%D7%A4%D7%98%D7%99%D7%A8-%D7%9C%D7%9E%D7%99-%D7%A9%D7%A2%D7%9C%D7%94-%D7%9C%D7%A9%D7%91%D7%99%D7%A2%D7%99>

<https://ybm.org.il/Admin/uploaddata/LessonsFiles/Pdf/1081.pdf>

<https://ketertora.co.il/%D7%A2%D7%9C%D7%99%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%A4%D7%98%D7%99%D7%A8-%D7%9C%D7%9E%D7%99-%D7%A9%D7%90%D7%99%D7%A0%D7%95-%D7%99%D7%95%D7%93%D7%A2-%D7%9C%D7%A7%D7%A8%D7%90-%D7%94%D7%94%D7%A4%D7%98%D7%A8%D7%94/>

<https://asif.co.il/wp-content/uploads/2024/01/8.-85-109.pdf>

Rosh Megillah 3:5

Iturei Megillah p. 386

Shulchan Arukh OC 282:6, 284

Beit Yosef OC 282, 284

Tosfot Megillah 23a, Rashba ibid

Korban Netanel on Rosh Megillah 3:5 [1]

OUTLINE

Goal: Students will understand the Halakhic nature of the *maftir*.

Outline: